

AMIRA TRNKА-UZUNOVIĆ

Akuzativ uzroka i svrhe

al-maf'ūl li 'aġlihī/lahū i njegove semantičke refleksije u različitim prijevodima teksta Kur'ana

Amira Trnka-Uzunović

vanredna profesorica na
Katedri za filologiju Kur'ana
amira.trnka@fin.unsa.ba

Stručni rad

Primljeno: 6. 10. 2024.

Prihvaćeno: 4. 12. 2024.

Ključne riječi

padežna promjena, objekatski
akuzativi, masdar, akuzativ
uzroka i svrhe

Sažetak

Predmet ovog članka je teorijski prikaz jednog od pet objekatskih akuzativa, akuzativa uzroka i svrhe, uz analizu različitih prijevoda kur'anskih ajeta u kojima se javlja. Pretpostavka je da je akuzativ uzroka i svrhe prepoznat u sintaksičkom okruženju unutar ajeta, te da je u prijevodima jasan njegov semantički utjecaj. Osnovni cilj rada je potvrditi semantički okvir ovog tipa akuzativa predstavljenog u teorijskom dijelu rada kroz različite prijevode konkretnih ajeta. Predmet analize i poređenja prijevoda je kur'anska sura *Al-Baqara*, konkretno ajeti u kojima je prepoznat akuzativ uzroka i svrhe. Autor ovog članka smatra da je važno iznaći odgovarajući jezički odziv u bosanskome jeziku i prenijeti semantički naboj koji ovaj akuzativ unosi u kontekst ajeta.

The Accusative of Cause and Purpose *al-maf'ūl li 'aḡlihi/lahū* and Its Semantic Reflections in Different Translations of the Qur'an

المفعول لأجله وانعكاساته الدلالية
في تراجم القرآن الكريم المختلفة

Keywords:

case declension, object accusatives, *mas-dar* (gerund), accusative of cause and purpose

الكلمات المفتاحية:

الإعراب، المفاعيل، المصدر، المفعول لأجله

252

Abstract:

This article presents a theoretical overview of one of the five object accusatives, the accusative of cause and purpose, alongside an analysis of various translations of Qur'anic verses where it appears. The assumption is that the accusative of cause and purpose is identifiable within the syntactic context of the verses and that its semantic impact is clear in the translations. The primary goal of this work is to confirm the semantic framework of this type of accusative as presented in the theoretical section through different translations of specific verses. The focus of the analysis and comparison of translations is the Qur'anic surah Al-Baqara, specifically the verses where the accusative of cause and purpose is identified. The author of this article believes it is essential to find an appropriate linguistic response in Bosnian and convey the semantic charge that this accusative introduces into the verse's context.

الملخص:

موضوع هذا البحث عرض نظري لأحد المفاعيل الخمسة، هو المفعول لأجله، وتحليل التراجم المختلفة للآيات القرآنية التي يظهر فيها هذا المفعول. ويُفترض أن المفعول لأجله قد تمّت معرفته في البيئة النحوية داخل الآيات وأنه يتّضح في التراجم أثره الدلالي. ويقصد البحث أساساً إلى تأكيد الإطار الدلالي لهذا النوع من المفعول المقدم في الجزء النظري للبحث من خلال التراجم المختلفة للآيات المعيّنة. وموضوع التحليل ومقارنة التراجم سورة البقرة، أي الآيات التي تمّت فيها معرفة المفعول لأجله. ويعتقد مؤلف هذا البحث أنه من المهم إيجاد المكافئ اللغوي المناسب في اللغة البوسنية ونقل الشحنة الدلالية التي يُدخلها هذا المفعول في سياق الآيات.

Uvod

Padežna promjena je specifikum imenskih vrsta riječi, imenica, zamjenica, pridjeva i brojeva. Padež kao gramatička kategorija upućuje na funkcionalni aspekt imena u nekom konkretnom kontekstu, određeni padežni oblik je posljedica konkretnih sintaksičkih aranžmana u koja ime ulazi, što znači da odgovarajući oblici imena imaju i konkretnu semantiku. Kada je padež akuzativ u pitanju, on se prije svega vezuje za objekat glagola, pa se u bosanskom jeziku tako i definira, kao padež direktnog objekta glagola. Međutim, u arapskom jeziku ime može ponijeti obilježje akuzativa u različitim sintaksičkim pozicijama i imena u padežu akuzativu su uglavnom u ulozi sporednih dijelova rečenice. Treba kazati da se ime može naći u ovom padežu i u funkciji subjekta ili predikata imenske rečenice (*al-mubtada' ili habar*) ako se ispred njih nađu određene partikule ili glagoli koji se u arapskoj gramatici označavaju terminom *al-nawāsiḥ*.

Kada su u pitanju nama dostupne gramatike na bosanskom i jezicima okruženja, valja napomenuti da su u *Gramatici* autora Sikirić, Pašić, Handžić pojašnjeni različiti tipovi akuzativa i među njima i akuzativ uzroka ili svrhe, uz navođenje uvjeta za njegovu upotrebu i bez klasifikacije na posebne tipove.¹ U *Gramatici* Teufika Muftića u okviru teme o akuzativima autor navodi, između ostalog, da su imena u akuzativu u arapskom jeziku i adverbijalne oznake za mjesto, vrijeme, uzrok ili svrhu i u posebnom odjeljku daje više podataka o ovome tipu akuzativa. U istom odjeljku autor definira samo dva tipa akuzativa, neodređeni i određeni putem genitivne veze i definira uvjete za uvođenje prijedložne sintagme u funkciji uzroka.² U *Gramatici arapskog jezika* autorskog para, Tanasković i Mitrović, u okviru

1 Šaćir Sikirić, Muhamed Pašić i Mehmed Handžić, *Gramatika arapskog jezika*, II dio, Starješinstvo islamske zajednice u SR BiH, SR Hrvatskoj i SR Sloveniji, Sarajevo, 1981, str. 47–48.

2 Zanimljivo je primijetiti da se ovaj tip uzroka u *Gramatici* autora Muftića i autora Sikirića, Pašića i Handžića definira kao *akuzativ uzroka ili svrhe*, dok kod Jahića imamo varijantu *akuzativ uzroka i svrhe*, Teufik Muftić, *Gramatika arapskoga jezika*, Sarajevo, 1998, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Izdavačka kuća Ljiljan, str. 441, Ibid,

naslova *Deklinacija imena* vrlo kratko se pojašnjava padež akuzativ kao oznaka statusa imena prema njegovom vezivanju za glagole i ne donose se njegove posebno definirane funkcionalne uloge.³ Detaljniji pregled akuzativa općenito kao i različitih tipova akuzativa uzroka sa argumentacijom na bazi različitih klasičnih i savremenih izvora ponudio je Jahić u svojoj *Gramatici*, djelu koje je u ovome radu citirano i koje nam je poslužilo za različite komparacije, analizu i izvođenje zaključaka.⁴

Ciljevi ovoga rada su: a) naznačiti sintaksičke uvjete u kojima se javlja akuzativ uzroka, b) ponuditi teorijski osnov za klasifikaciju različitih tipova ovog akuzativa i njihove semantičke osobenosti, c) potvrditi teorijski dio primjerima ovog tipa akuzativa u *Kur'anu*, d) analizirati njegove semantičke refleksije u različitim prijevodima Kur'ana i e) utvrditi semantičku kompatibilnost akuzativa uzroka u odgovarajućim ajetima kur'anske sure *Al-Baqara* i prevodilačkih rješenja istih ajeta kod različitih prevodilaca Kur'ana. Osnovni zadatak rada je skrenuti pažnju na važnost prepoznavanja semantičkog okvira akuzativa uzroka u razumijevanju konteksta u kome se nađe.

S obzirom na to da je predmet ovog rada jedan tip akuzativa u arapskom jeziku i njegove semantičke refleksije u prijevodu teksta Kur'ana, ponudit ćemo kratak uvid u padežnu promjenu u bosanskom i arapskom jeziku zbog komparacije koju ćemo u ovome radu koristiti samo u svrhu pojašnjenja onoga što jeste osnovni cilj rada. U nastavku rada pojasnit ćemo klasifikaciju tipova akuzativa u arapskom jeziku i pratiti semantički okvir jednog od njih, *al-maf'ûl li 'ağlihî*, koji se u prijevodu definira kao akuzativ uzroka i svrhe.⁵

str. 47, Mustafa Jahić, *Arapska gramatika u djelu Al-Fawa'id al-'abdiyya Mustafe Ejubovića*, Gazi Husrev-begova biblioteka, Sarajevo, 2007, str. 169.

3 Darko Tanasković i Anđelka Mitrović, *Gramatika arapskog jezika*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2005, str. 245–246.

4 Mustafa Jahić, *Arapska gramatika*, str. 169–174.

5 Akuzativ koji je predmet ovoga rada terminološki se definira kao *akuzativ uzroka i svrhe* i na taj način sugerira da se u semantičkome smislu može odnositi i na ono što je uzrok realizacije sadržaja svoga regensa, ali i svrhe ili namjere; samo iz praktičnih razloga u

Predmet analize su prijevodi odgovarajućih ajeta sure *Al-Baqara* četiri različita prevodioca Kur'ana. Na osnovu analize ajeta i ponuđenih prevodilačkih rješenja, ponudit će se odgovor na pitanje – da li je u odabranim prijevodima semantika akuzativa uzroka eksplicitno naglašena, indirektno prenesena ili je u smisaonom pogledu izostao njegov semantički udio. Izbor ove kur'anske sure pravdamo činjenicom da je najduža i da je za očekivati prisustvo primjera akuzativa za kojima tragamo. U podnožnim napomenama će se navesti prijevodi ajeta kako se ne bi opteretio osnovni tekst.

O padežnoj promjeni imena

Treba istaći da je podjela riječi na vrste u jednom jeziku rezultat njegove morfološke i sintaksičke strukture i kao takva specifikum je svakog jezika. Podjela riječi na vrste jedno je od temeljnih zanimanja gramatičarskih škola. Tako se, prema morfološkim i sintaksičkim osobinama, riječi u bosanskom jeziku dijele na deset vrsta⁶ dok se prema tradicionalnim arapskim gramatičarima riječi u arapskom jeziku dijele na tri vrste, imena *al-'asmā'*, glagole *al-af'āl* i partikule *al-ḥurūf*. Ovu klasifikaciju prihvata i većina savremenih arapskih gramatičara.⁷

Padežna promjena kao specifičan oblik promjene imenskih vrsta riječi⁸ u bosanskom jeziku podrazumijeva sedam različitih funkcionalnih oblika kojima se izražavaju različiti odnosi onoga što riječ znači prema ostalim riječima u sintagmi i

nastavku rada koristit će se kraći izraz *akuzativ uzroka* bez namjere da mu se ograničava semantičko polje.

6 Riječi se u bosanskom jeziku dijele na imenice, zamjenice, pridjeve, brojeve, glagole (skupina promjenjivih riječi) i priloge, prijedloge, uzvike, veznike i riječce (nepromjenjive riječi), vidi v: Dževad Jahić, Senahid Halilović, Ismail Palić, *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica, 2000, str. 183.

7 Mustafa Jahić, *Arapska gramatika*, str. 45.

8 Termin *imena*, koji će se koristiti u ovome radu, korespondira sa imenskim vrstama riječi u bosanskom jeziku, odnosno padežno promjenjivim vrstama riječi kao ekvivalentu terminu *al-asmā'* u arapskom jeziku;

rečenici.⁹ Iz ove definicije proizilazi da padež kao gramatička kategorija predstavlja refleksiju odnosa između imena i drugih riječi u određenom kontekstu kao i značenje koje u datoj relaciji to ime postiže te da padežnu promjenu treba promatrati iz više uglova, morfološkog (oblici), sintaksičkog (odnosi) i semantičkog (značenje).

Gramatički ekvivalent *padežnoj promjeni* u arapskom jeziku prepoznajemo u terminu *i'rāb al-asmā'* što upućuje na sufiksálnu fleksiju imena, slobodno prevedeno *promjena na kraju imenskih vrsta riječi*.

Ova vrsta promjene rezultat je sintaksičkog pozicioniranja imena u kontekstu, odnosno sintagmi, ili rečenici. Za razliku od termina *padeži* termin *i'rāb al-asmā'* podrazumijeva tri stanja imena *ḥālāt al-asmā'* koja se u dva slučaja terminološki podudaraju i sa različitim prezentskim oblicima glagola (*našb* i *raf'*) te se stoga ovaj termin ne može smatrati pravim ekvivalentom terminu *padežna promjena*.¹⁰

Klasifikacija akuzativa u arapskom jeziku

Imena u akuzativu *al-manšūbāt* u arapskoj gramatici se svrstavaju u sporedne dijelove rečenice *al-fadla* i dijele se na one koji su u uskoj vezi sa glagolom i one čiji regens nije glagol.¹¹ U

9 Dževad Jahić, Senahid Halilović, Ismail Palić, *Gramatika*, str. 194.

10 Sam termin u vidu sintagme *i'rāb al-asmā'* upućuje na činjenicu da postoji i *i'rāb* neke druge vrste riječi (u ovom slučaju glagola *af'āl* (partikule *al-ḥurūf* su nepromjenjiva vrsta riječi). Termini *marfū'* i *manšūb* u arapskoj sintaksi podrazumijevaju i dva oblika imena koja dovodimo u vezu sa padežima nominativom i akuzativom, ali istovremeno su oznake glagola u prezentu u formi konjunktiva i jusiva. Iz tog razloga je termin *i'rāb* preciziran genitivnom vezom *i'rāb al-asmā'* kojom se, u ovom slučaju, vezuje samo za imena.

11 S obzirom na to da su većina imenica u akuzativu, zbog različitih sintaksičkih funkcija koje obavljaju, najčešće objekatske i priloške dopune bez kojih rečenica ima zaokružen smisao, tretiraju se kao sporedni dijelovi rečenice *al-fadla*; izuzimaju se imena koja su u funkciji osnovnih rečeničnih dijelova, poput subjekta imenske rečenice *mubtada'* ili imenskog predikata *ḥabar* ukoliko pod utjecajem partikula, koje zovemo *al-nawāsiḥ* ili pomoćnih glagola iz porodice glagola *kāna*, poprime nastavak padeža akuzativa; više o klasifikaciji akuzativa u arapskom jeziku: Mustafa Jahić, *Arapska gramatika*, str. 123–127.

prvu grupu u kojoj nalazimo i tip koji je predmet ovoga rada, spadaju akuzativi koji u svom nazivu sadrže termin *al-maf'ul* nagovještavajući tako vezu imena u akuzativu sa glagolskom radnjom. Takvih akuzativa ima pet i objedinjuje ih termin *al-mafā'il al-ḥamsa* kojem odgovaraju dva terminološka rješenja prepoznata u gramatikama arapskog jezika na bosanskom jeziku. Jahić ih imenuje *objektima* različitog tipa, objekt uzroka, apsolutni objekt, direktni objekt, objekt lokacije i objekt pratnje, dok Teufik Muftić koristi termine koje i ovaj rad slijedi.¹²

U objekatske akuzative spadaju:

- akuzativ direktnog objekta, *al-maf'ul bihi* kao u primjeru كَتَبْتُ رِسَالَةً *Napisao sam pismo* u kojem ime *risālat-an* nosi oznaku padeža akuzativa, jer je u funkciji direktnog objekta glagola *katabtu*;
- akuzativ apsolutnog objekta, *al-maf'ul al-muṭlaq* kao u primjeru بَاشَ سَمَ سَ رَاسُهُ *Baš sam se rastužio* u kojem prepoznajemo masdar *ḥuzn* u funkciji objekta tom istom glagolu;¹³
- akuzativ uzroka i svrhe *al-maf'ul li 'aḡlihi/lahū*, kao u primjeru اُصْبَحْتُ إِحْتِرَامًا لَهُ *Ustao sam iz poštovanja prema njemu*, gdje je masdar *ihtirām-an* u funkciji iskazivanja svrhe, ili namjere realizacije glagolske radnje; i drugi primjer u kome je očit uzrok, poput هَرَبَ الطُّفْلُ خَوْفًا *Pobjeglo je dijete zbog straha*;
- akuzativ mjesta i vremena, *al-maf'ul fihi* npr. رَأَيْتُهُ أَمَامَ بَيْتِهِ *Vidio sam ga ispred njegove kuće*, gdje je ime *amāma* u funkciji prvog člana genitivne veze i u padežu akuzativu;
- akuzativ pridruženosti, *al-maf'ul ma'ahū* poput primjera مَشَيْتُ وَ مُحَمَّدًا *Šetao sam sa Muhamedom*, u kojem poslije *partikule waw za pridruženost* (partikula *wāw* u značenju prijedloga *ma'a*) slijedi ime u akuzativu u funkciji objekta pratnje.

12 Mustafa Jahić, *Arapska gramatika*, str. 126. Teufik Muftić, *Gramatika*, str. 436–442.

13 Termin *mašdar* u arapskom jeziku upućuje na glagolsku imenicu koja imenuje glagolsku radnju, a po svojoj vanjskoj strukturi pripada imenskim vrstama riječi, ali u svome sadržaju ima naboj glagolske radnje; Muftić i Jahić ga imenuju infinitivom, Teufik Muftić, *Gramatika*, str. 245, Mustafa Jahić, *Arapska gramatika*, str. 172; u ovome radu koristi se u svojoj izvornoj formi, masdar.

Kada je riječ o ostalim tipovima akuzativa treba naglasiti da se kod različitih gramatičara, usljed razlika u razumijevanju sintaksičkih funkcija koje imena u akuzativu imaju, mogu naći različite klasifikacije pa i sam broj tipova tih akuzativa. Prema klasifikaciji tradicionalnih, ali i većine savremenih gramatičara ostalih tipova akuzativa je pet te ih je ukupno trinaest.¹⁴

Imena koja zbog svojih gramatičkih pozicija u rečenici ponese padež akuzativ, a u funkciji su različitih vrsta objekatskih i priloških dopuna smatraju se sporednim dijelovima rečenice *al-faḍla* za razliku od osnove *al-'umda* koja je uslov za funkcionalnu, jezički ispravnu rečenicu.

Terminološko definiranje akuzativa uzroka

Ime koje definiramo kao *al-maf'ūl* sa morfološko-sintaksičkog stanovišta je objekat koji je pretrpio radnju glagola iz čijeg je korijenja izveden. Odrednica *li 'aḡlihi* (ili *lahū*) ga determinira u odnosu na druge tipove objekatskih akuzativa i upućuje na sadržaj njegovog regensa kojeg prepoznamo u sufiksalmom dodatku *-hi*.¹⁵

Forma *al-maf'ūl li 'aḡlihi*¹⁶ kao termin u nazivu ovog tipa akuzativa nam otkriva da je ime koje nosi ovu semantičku ulogu u snažnoj sprezi sa glagolom u značenju uzroka realizacije tog glagolskog sadržaja. Dakle, ovaj dodatak rečeničnom sadržaju

14 Ostali tipovi akuzativa koji nisu direktno vezani za glagol su: akuzativ stanja *al-ḥāl*, akuzativ specifikacije *al-tamyiz*, akuzativ izuzimanja *al-mustaṭnā*, akuzativ dozivanja *al-munādā*, akuzativ predikata glagola *ḵana* i njemu sličnih *ḵabar al-fi'l al-nāqiš*, akuzativ subjekta čestice *'inna* i njoj sličnih *ism 'inna wa 'iḥdā 'aḥawātihā*, akuzativ subjekta čestice *lā* za općenito nijekanje *ism lā al-nāfiya li al-ḡins* i akuzativ predikata čestica *mā i lā* u značenju glagola *laysa* sa terminom *ḵabar 'aḥruf laysa*, Mustafa Jahić, *Arapska gramatika*, str. 126–127.

15 Sa stanovišta morfologije termin *maf'ūl* označava ime koje trpi radnju (particip pasiva); semantički u okvirima gramatičke terminologije upućuje na dodatak, objekt, trpno stanje, Teufik Muftić, *Arapsko-srpskohrvatski rječnik*, II, Sarajevo, 1973, Udruženje Ilmi-je u SR BiH – Sarajevo, str. 2643.

16 U nastavku rada će se koristiti termin *al-maf'ūl li 'aḡlihi* kao ekvivalent terminu *akuzativ uzroka*.

će dopuniti smisao odgovarajući na pitanje – zašto se realizira glagolska radnja.

Ako se vratimo na već navedeni primjer *فُئْتُ إِحْتِرَامًا لَهُ Ustao sam iz poštovanja prema njemu*, primijetiti ćemo da ime *ihtiram* sa akuzativnim nastavkom *an* jeste sporedni dio rečenice, jer je jezički ispravno kazati i u formi *فُئْتُ Ustao sam*. Ime *ihtiram* je po formi masdar i preko istog subjekta i istog vremena realiziranja sadržaja vezuje se za glagol spomenut prije njega pojašnjavajući uzrok njegove realizacije (odgovara na pitanje *لِمَ فُئْتُ؟*).¹⁷

Formalna i semantičko-sintaksička obilježja akuzativa uzroka

Kako bi se u potpunosti precizirao ovaj tip akuzativa potrebno ga je uporediti sa sličnim sadržajima koji su sintaksički drugačije organizirani.

Vratimo li se na navedeni primjer *فُئْتُ إِحْتِرَامًا لَهُ* u kojem smo definirali akuzativ uzroka *ihtiram-an* jer zadovoljava definirane uvjete, potrebno je naglasiti da se u tom slučaju akuzativ uzroka može zamijeniti izrazom *li-al-ihtirām* u istom značenju: *فُئْتُ لِلاِئْتِرَامِ لَهُ*.¹⁸

U svrhu argumentiranja određenih zaključaka, navest ćemo još nekoliko primjera istog tipa akuzativa koji se može transformirati na pomenuti način, a potom i nekoliko primjera koji ne zadovoljavaju navedene uvjete:

17 Potrebno je napomenuti uz navedene uvjete za definiranje akuzativa uzroka da se redoslijed može promijeniti i akuzativ uzroka prethoditi svome regensu, pa je ispravno reći i *فُئْتُ إِحْتِرَامًا لَهُ* naglašavajući pri tome uzrok kao težište poruke koja se hoće prenijeti, vidjeti v: Muḥammad 'As'ad al-Nādirī, *Naḥw al-luġa al-'arabiyya*, al-Maktaba al-'ašriyya, treće izdanje, Bejrut, 1998, str. 646; Ḥasan 'Abbās, *al-Naḥw al-wāfī*, II, Dār al-ma'ārif, Kairo, 1980, str. 241.

18 Ḥasan 'Abbās navodi da se akuzativ uzroka može zamijeniti prijedložnom sintagmom u istom značenju, ali da snaga izraza nije ista, jer, kako kako dalje autor navodi, akuzativom iskazan uzrok je stilski kraći (jedna riječ) u odnosu na prijedložnu sintagmu pa njegova poruka brže i lakše dopire do onoga kome je upućena, Ḥasan 'Abbās, *al-Naḥw al-wāfī*, II, str. 238.

- زُرْتُ الْمَرِيضَ لِلإِطْمِئْنَانِ عَلَيْهِ ili زرتُ الْمَرِيضَ إِطْمِئْنَانًا عَلَيْهِ Posjetio sam prijatelja kako bih se uvjerio da je dobro (radi umirenja u vezi s njim);
- أَحْتَرِمُ الْقَانُونَ لِدَفْعِ الضَّرَرِ ili أَحْتَرِمُ الْقَانُونَ دَفْعًا لِلضَّرَرِ Poštujem zakon da se zaštitim od štete;
- أَسْأَلُ الْخَبِيرَ لِقَصْدِ الْأَسْتِشَادِ ili أَسْأَلُ الْخَبِيرَ قَصْدًا الْأَسْتِشَادِ Pitam stručnjaka radi smjernica;¹⁹

U svim navedenim primjerima bilo je moguće akuzativ u funkciji uzroka zamijeniti prijedložnom sintagmom jer je ime u akuzativu masdar čija se radnja realizira istovremeno sa radnjom glagola regensa i realizira ih isti subjekt u isto vrijeme.

U primjerima koji slijede također imamo ispoljen uzrok, ali formalno sintaksički se ne realizira na isti način.

- يُعْجِبُنِي الْعَسَلُ لِفَوَائِدِهِ Dopada mi se med jer je koristan (zbog njegove koristi).²⁰

Izraz *li fawā'idihī* upućuje također na uzrok realizacije sadržaja glagola *ju'ğibunī*. Sintaksički promatrano uzročnost je iskazana prijedložnom sintagmom imena *fawā'id* i prijedloga *li* kao jednog od prijedloga za iskazivanje uzročnosti.²¹ Međutim, u navedenom primjeru ime *fawā'id* nije masdarske forme te uzročnost nije bilo moguće iskazati akuzativom.

- أَجَبْتُ الصَّارِحَ لِاسْتِعَاثَتِهِ Odazvao sam se onome što je vikao tražeći pomoć.

Iako formalno u navedenom primjeru imamo masdar *istiğāta* u prijedložnoj sintagmi, ne možemo govoriti o akuzativu uzroka jer realizatori radnje glagola iskazanog prije masdara i radnje iskazane u masdarskoj formi nisu isti.²²

19 Ibid., str. 236.

20 Muḥammad 'As'ad al-Nādirī, *Naḥw al-luġa*, str. 645.

21 Prijedlozi koji najjasnije iskazuju uzrok, kako navodi Ḥ. 'Abbās, su: لام - في - باء - من: Hasan 'Abbās, *al-Naḥw al-wāfi*, II, str. 238.

22 Ibid., str. 239.

- سَاعَدْتَنِي الْيَوْمَ لِمُسَاعَدَتِي غدا Pomogao si mi danas kako bih ja tebi pomogao sutra²³

U navedenom primjeru vrijeme realiziranja glagolskog sadržaja *sā'adtani* i sadržaja masdara koji je naveden uz prijedlog *li-musā'adatī* očito nisu isti te se ni u ovom slučaju ne može govoriti o akuzativu uzroka.

Komparacijom ponuđenih primjera možemo zaključiti da funkciju akuzativa uzroka može ponijeti samo masdar u akuzativu, pod uvjetom da se preko zajedničkog subjekta vraća na glagol (regens) čiju uzročnost pojašnjava. Pri tome sadržaj masdara se realizira istovremeno kada i sadržaj glagola.

Ukoliko su zadovoljeni pomenuti uvjeti onda je moguće transformirati masdar u akuzativu u formu prijedložne sintagme sa prijedlogom uzroka *li* u istom značenju, kao u primjerima koje smo naveli u uvodu ovog poglavlja.

Različiti tipovi akuzativa uzroka

Akuzativ uzroka se realizira u tri standardne forme.²⁴

- Masdar u neodređenoj formi u padežu akuzativu uz zadovoljavanje svih spomenutih uvjeta, poput primjera kojeg smo već navodili زَرْتُ الْمَرِيضَ إِطْمِئِنَانًا عَلَيْهِ gdje je masdar *iṭmi'nān* u funkciji akuzativa uzroka i u neodređenoj je formi; primjer kojeg navodi Ġalajinī istog je tipa: وَقَفَ النَّاسُ إِحْتِرَامًا لِلْعَالِمِ *Stali su ljudi iz poštovanja prema učenjaku.*²⁵ Masdar *iḥtirām* je u neodređenoj formi u padežu akuzativu i upućuje na uzrok realizacije glagola, regensa, sa kojim ga povezuje isti vršilac radnje i isto vrijeme realiziranja.
- Masdar u akuzativu određen određenim članom *al*, ili češće u kombinaciji sa prijedlogom uz poštivanje istih

23 Mustafa Jahić, *Gramatika*, str. 172–173.

24 Više v: Muṣṭafā Ġalāyīnī, *Ġāmi' al-durūs al-'arabiyya*, III, al-Maktaba al-'ašriyya, Bejrut, 2005, str. 46–47; Ḥasan 'Abbās, *al-Naḥw al-wāfī*, II, str. 237.

25 Muṣṭafā Ġalāyīnī, *Ġāmi' al-durūs al-'arabiyya*, III, str. 47.

uvjeta; Ḥasan ‘Abbās u tom kontekstu navodi slijedeći primjer أَطَلْتُ الْمَشِيَّ بَيْنَ الزَّرْعِ التَّمَتَّعَ بِهَا *Dugo sam šetao baštom kako bih uživao u njoj*. U ovom primjeru primjećujemo masdar *ta-mattu‘* sa određenim članom u funkciji objašnjenja uzroka realizacije radnje iskazane glagolom *aṭaltu*. Masdar zadovoljava sve definirane uvjete kako bi vršio funkciju akuzativa objekta, ali se u ovakvim slučajevima ipak preporučuje upotreba prijedložne sintagme sa prijedlogom *li*: أَطَلْتُ الْمَشِيَّ بَيْنَ الزَّرْعِ لِتَمَتَّعَ بِهَا.²⁶

- Masdar u značenju akuzativa uzroka u genitivnoj vezi kao njen prvi član, poput primjera تَحَفَّظْتُ فِي كَلَامِي حَشْبَةَ الزُّلَلِ *Pazio sam na svoje riječi iz straha da ne pogriješim*, u kome je masdar *ḥašjata* sa akuzativnim padežnim nastavkom i u genitivnoj vezi kao njen prvi član; akuzativ i u ovom slučaju upućuje na uzrok realiziranja glagola regensa *taḥaffaztu*.

Semantičke refleksije akuzativa uzroka u Kur'anu

Brojnost akuzativa u arapskom jeziku odraz je bogatstva stila jezika koji je s razlogom jezik posljednje Božije objave. U svojim preciznim semantičkim ulogama akuzativi u arapskom jeziku pravi su izazov za kreativnost prevodioca jer je jezički odgovor na stil drugog jezika uvijek neki novi stil.

Zadatak ovog poglavlja jeste prezentirati ajete sure *Al-Baqara* u kojima je zastupljen akuzativ uzroka kao i jezička rješenja prijevoda tih kur'anskih ajeta te na bazi teorijskog dijela ovog rada definirati izdvojene akuzative i uporediti prijevode shodno ponuđenom teorijskom objašnjenju. Cilj je prepoznavanje jezičkih ekvivalenata detektiranih akuzativa i utvrđivanje stepena kompatibilnosti u semantičkom smislu.

Prvi primjer akuzativa uzroka u Kur'anskoj suri *Al-Baqara* nalazimo u 19. ajetu koji dijelom glasi أَوْ كَصَيْبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ

26 Vidi v: Ibid, str. 47, Ḥasan ‘Abbās, *al-Naḥw al-wāfī*, II, str. 237. Al-Nādirī, *Naḥw al-luġa*, str. 646.

²⁷ ويرقُّ يجعلون أصابعهم في آذانهم من الصواعق حذر الموت²⁷ i u njemu prepoznamo akuzativ uzroka u sintagmi *ḥaḍara al-mawt* čiji je regens glagol *yağ'alūna* i ovaj akuzativ odgovara trećem tipu shodno klasifikaciji koja je prethodno navedena. Tri citirana prevodioca, Korkut, Karić i Karaman, su ime *ḥaḍara* doveli u vezu sa glagolom naglasivši uzrok ili svrhu (bojeći se smrti, smrti se bojeći, htijući se od smrti sačuvati) dok kod Durakovića imamo opis stanja koje je posljedica uzroka (u strahu smrtnome). Možemo kazati da su sva prevodilačka rješenja, ipak bazirana na razumijevanju uzročne veze imena *ḥaḍara* i glagola koji mu je regens.

U 22. ajetu, koji dijelom glasi: ²⁸فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ²⁸, masdar *rizqan* je u funkciji akuzativa, ovdje konkretno svrhe, u značenju *kako bi vas opskrbio*, čiji je regens glagol *aḥraḡa* spojen sa veznikom *fa*. Dakle ime *rizqan* je neodređeni masdar u akuzativu i odgovara prvom tipu akuzativa uzroka. Ovaj akuzativ odgovara na pitanje – zašto Uzvišeni čini da s njom (vodom) rastu plodovi, s kojom svrhom. U prijevodima koje smo odabrali za komparaciju ne naziremo značenje svrhe koju u sebi nosi ovaj akuzativ, kao ni eksplicitno naglašavanja te veze sa glagolom *aḥraḡa*. Dio prijevoda ajeta u kojem je akuzativ uzroka sintaksički pozicioniran kod Korkuta je preveden rečenicom *i čini da s njom rastu*

27 Prijevod navedenog dijela ajeta kod Korkuta glasi: *Ili, oni su nalik na one, koji za vrijeme silnog pljusk s neba, u punom mraku, usred grmljavine i munja, stavljaju zbog gromova prste u uši svoje bojeći se smrti*, Besim Korkut, *Kur'an s prijevodom*, Orijentalni institut, Sarajevo, 1977, str. 4; prijevod Enesa Karića glasi: *Ili su pak nalik onima koji za silne s neba oluje, u kojoj su tmine, tutnjava i munje, stavljaju prste u uši svoje zbog jeke, smrti se bojeći*, Enes Karić, *Prijevod Kur'ana*, FF Bihać, Bihać, 2006, str. 4; Durakovićev prijevod glasi: *Ili slične onima što u vrijeme nebeske oluje tminom praćene, uz gromove i sijevanje, stavljaju u uši prste zbog grmljavine, u strahu smrtnome*, Esad Duraković, *Kur'an s prijevodom na bosanski jezik*, Svjetlost, Sarajevo, 2004, str. 4; Karamanov prijevod glasi: *ili onih koji usljed olujne kiše s neba praćene tamom, grmljavinom i sijevanjem, meću prste u svoje uši htijući se od smrti sačuvati*, Nurko Karaman, *Kur'an s prijevodom Nurke Karamana*, Kupola d.o.o., Sarajevo, 2018, str. 3.

28 Prijevod navedenog dijela ajeta kod Korkuta glasi: *i čini da s njom rastu plodovi, hrana za vas*, Besim Korkut, *Kur'an s prevodom*, str. 4; prijevod Enesa Karića glasi: *i njome izvodi plodove, za vas opskrbu*, Enes Karić, *Prijevod Kur'ana*, str. 4; prijevod Esada Durakovića glasi: *pa njome izvodi bilje, u vidu opskrbe vaše*, Esad Duraković, *Kur'an s prijevodom*, str. 4; prijevod Nurke Karamana glasi: *pa pomoću nje izvodi plodove, vama za opskrbu*, Nurko Karaman, *Kur'an s prijevodom*, str. 3.

plodovi, hrana za vas, i na tragu ovog rješenja su i prijevodi Karića i Durakovića. Konkretni akuzativ u Karamanovom prijevodu glasi: *vama za opskrbu* i to bi mogao biti odgovor na pitanje – Zašto Uzvišeni pomoću vode izvodi plodove. *Hrana za vas* je apozicijski skup i objašnjenje za *plodove*, ne uzroka ili namjere zbog koje se realizira glagolska radnja pa bi, možda, rješenje moglo biti u varijanti namjerne rečenice *kako bi vam opskrbu dao*.

U 90. ajetu koji dijelom glasi بِسْمَا اسْتَرَوْا بِهِ اَنْفُسَهُمْ اَنْ يَكْفُرُوا بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ بَغْيًا ۗ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ عَلٰى مَنْ يَّشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ²⁹ masdar *bağjan* ima ulogu akuzativa uzroka, neodređeni je masdar i također, odgovara prvom tipu akuzativa uzroka. Ovaj akuzativ pojašnjava razlog realizacije glagola *yakfurū* i odgovara na pitanje *zašto su neki odbili povjerovati*, odgovor je *zbog zlobe*. U prijevodima Korkuta i Durakovića nalazimo eksplicitno naglašen uzrok (iz zlobe, zbog zlobe), kod Karića je spomenut uzrok u vidu opisa stanja nevjernika (zlobni), dok kod Karamana ne prepoznamo u prijevodu ajeta semantički utjecaj ovog akuzativa.

Akuzativa uzroka u 109. ajetu koji glasi وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ اَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ اَرَادُوا طَرْفًا مِّنْ عِنْدِ اَنْفُسِهِمْ³⁰ prepoznamo u masdaru *hasadan* i u značenju uzroka realizacije glagola *yaruddūne* Ovaj

29 Prijevod navedenog dijela ajeta kod Korkuta glasi: *Jadno je to za što su se prodali: da ne vjeruju u ono što Allah objavljuje, samo iz zlobe što Allah, od dobrote Svoje, šalje Objavu onome kome On hoće od robova Svojih*, Besim Korkut, *Prijevod*, str. 14; Karićev prijevod istog ajeta glasi: *Prezreno je ono za šta su sebe prodali da ne bi u ono što objavljuje Allah vjerovali, zlobni što to Allah iz dobrote Svoje, kome hoće objavljuje od robova Svojih*, Enes Karić, *Prijevod*, str. 14; Durakovićev prijevod glasi: *Ružno li je to za šta su prodali sebe, da ne bi vjerovali u ono što Allah objavljuje, a sve to zbog zlobe što Allah Svojim robovima kojima hoće daje dio Svoje dobrote*, Esad Duraković, *Kur'an s prijevodom*, str. 14; Karamanov prijevod glasi: *Ružno je to za šta su se prodali – da niječu ono što Bog, zbog svoje dobrote, objavljuje, ne prihvatajući to što Bog šalje Objavu onome kome hoće od Svojih robova*, Nurko Karaman, *Kur'an s prijevodom*, str. 13.

30 Prijevod navedenog dijela ajeta kod Korkuta glasi: *Mnogi sljedbenici Knjige jedva bi dočekali da vas, pošto ste postali vjernici, vratite u nevjernike, iz lične zlobe svoje*, Besim Korkut, *Prijevod*, str. 17; Karićev prijevod istog ajeta glasi: *Mnogi sljedbenici Knjige žele da vas, nakon što vjernici postali ste, povrate u nevjernike, a sve to iz zavisti svoje čine*, Enes Karić, *Prijevod*, str. 17; Durakovićev prijevod glasi: *Željeli bi mnogi Sljedbenici Knjige da vas iz vaše vjere vratite u krivovjernike, i to zbog vlastite zlobe*, Esad Duraković, *Kur'an s prijevodom*, str. 17; Karamanov prijevod glasi: *Mnogi među sljedbenicima Svetih knjiga, iz svoje zavisti, priželjkuju ne bi li vas, nakon što ste uzvjerovali, u nevjernike vratili*, Nurko Karaman, *Kur'an s prijevodom*, str. 16.

masdar dgovara na pitanje *zašto bi mnogi sljedbenici Knjige željeli vratiti u nevjernike one koji su postali vjernici* i odgovor je *iz zavisti*. Kauzalnu vezu ovog akuzativa i glagola *vratiti* prepoznajemo kod svakog citiranog prevodioca (iz lične zlobe svoje, iz zavisti svoje, zbog vlastite zlobe, iz svoje zavisti). I ovaj akuzativ odgovara prvom tipu akuzativa uzroka.

U 207. ajetu u kome Uzvišeni kaže: وَمِنَ النَّاسِ مَنُ يُبْشِرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ.³¹ realizacija glagola *yašri* uzrokovana je realizacijom sadržaja masdara *ibtigā'a* koji je u ovom slučaju prvi član genitivne veze i odgovara trećem tipu akuzativa uzroka. U svim citiranim prijevodima kauzalnost je eksplicitno naglašena (da bi Allaha umilostivili, žudeći za tim da Allah bude zadovoljan njima, Allahova zadovoljstva tražeći, u nastojanju da steknu Božije zadovoljstvo).

Primjer ovog akuzativa nalazimo i u 231. ajetu koji glasi: وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلَبَّغْنَ أَجْلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِّتَعْتَدُوا.³² U ovom ajetu primjećujemo masdar *dirāran*, u neodređenoj formi i u akuzativu koji se vezuje za glagol u formi zabrane *la tam-sikūhunna*. I ovaj akuzativ odgovara prvom tipu akuzativa uzroka sa semantikom namjere, odnosno svrhe. U svim citiranim

31 Prijevod ajeta kod Korkuta glasi: *Ima ljudi koji se žrtvuju da bi Allaha umilostivili – a Allah je milostiv robovima Svojim*, Besim Korkut, *Prijevod*, str. 32; Karićev prijevod istog ajeta glasi: *Ima svijeta koji se preda srcem svim, Allahova zadovoljstva tražeći, a Allah je robovima Svojim milostiv*, Enes Karić, *Prijevod*, str. 32; Durakovićev prijevod glsi: *Ima ljudi koji ne žale života svoga, žudeći za tim da Allah bude zadovoljan njima, jer Allah je veoma blag prema Svojim robovima*, Esad Duraković, *Kur'an s prijevozom*, str. 32; Karamanov prijevod glasi: *Ima ljudi koji založe sebe u nastojanju da steknu Božije zadovoljstvo, a Bog je blag prema Svojim robovima*, Nurko Karaman, *Kur'an s prijevozom*, str. 31.

32 Prijevod citiranog dijela ajeta kod Korkuta glasi: *Kada pustite žene, onda ih, prije nego što ispune njima propisano vrijeme za čekanje, ili na lijep način zadržite ili ih velikodušno otpremite. I ne zadržavajte ih da biste im učinili nasilje*, Besim Korkut, *Prijevod*, str. 37; Prijevod Karića glasi: *Kada žene pustite pa one navrše vrijeme čekanja svoga, tada ih ili pristojno zadržite, ili im pristojno razvod dajte! Ne zadržavajte ih štetu im i nasilje nanoseći*, Enes Karić, *Prijevod*, str. 39; prijevod Durakovića glasi: *Kada se od žena razvedete i potom one dočekaju propisano vrijeme, onda ih zadržite onako kako pravično je; ne zadržavajte ih nanoseći im štete*, Esad Duraković, *Kur'an s prijevozom*, str. 37; Prijevod Karamana glasi: *Kad izreknete ženama otpust i one ispune rok predviđen za čekanje, onda ih ili na lijep način zadržite, ili ih na lijep način otpremite. I nemojte ih zadržavati da biste im štetu nanosili*, Nurko Karaman, *Kur'an s prijevozom*, str. 36.

prijevodima prepoznamo semantički utjecaj ovog akuzativa (nanoseći im štetu, da biste im štetu nanosili).

Akuzativ uzroka u 243. ajetu koji dijelom glasi *أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ* ³³ *حَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ* prepoznamo u masdaru unutar genitivne veze *ḥaḍara al-mawt* kojeg regira glagol *ḥaraġū*. Ovaj masdar odgovara na pitanje *zašto su izašli iz svojih domova*, i treći je tip akuzativa uzroka prema ponuđenoj klasifikaciji. Prevodilačka rješenja (iz straha od smrti, iz zebnje pred smrću) su eksplicitno prenijela poruku koju ovaj akuzativ nosi, treće i četvrto rješenje (bježeći od smrti, u strahu smrtnome) vezuju se za način vršenja radnje glagola pa je ipak veza sa regensom prepoznatljiva.

U 264. ajetu koji glasi *لَا تُبْطِلُوا صِدْقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُبْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ* ³⁴ prepoznamo akuzativ namjere. Masdar u akuzativu u sastavu genitivne veze *ri'ā'a al-nās* odgovara trećem tipu akuzativa uzroka unutar ponuđene klasifikacije. Svi citirani prijevodi su sačuvali osnovnu semantiku ovog akuzativa (da bi se ljudima pokazali, da ih svijet vidi, zato da ga ljudi vide, da bi se pokazao pred ljudima).

Možemo zaključiti da su u prethodno izdvojenim ajetima zastupljeni akuzativi uzroka i svrhe prvog i trećeg tipa, te da su prijevodi najčešće u potpunosti slijedili semantiku koju ovaj

33 Prijevod citiranog dijela ajeta kod Korkuta glasi: *Zar nisi čuo o onima koji su iz straha od smrti iz zemlje svoje pobjegli – a bijaše ih na hiljade*, Besim Korkut, *Prijevod*, str. 39; Karićev prijevod glasi: *Zar ne znaš za one koji su iz zebnje pred smrću iz staništa svojih pobjegli, a na hiljade ih bi*, Enes Karić, *Prijevod*, str. 39; Durakovićev prijevod glasi: *Zar ti ne doznade za one što svoja ognjišta napustiše u strahu smrtnome, a bijaše ih na hiljade*, Esad Duraković, *Kur'an s prijevodom*, 39; Karamanov prijevod glasi: *Zašto ne pogledaš one koji su, na hiljade, napustili svoje domove bježeći od smrti*, Nurko Karaman, *Kur'an s prijevodom*, str. 38.

34 Prijevod citiranog dijela ajeta kod Korkuta glasi: *Ne kvarite svoju milostinju prigovaranjem i uvredama, kao što to čine oni koji troše imetak svoj da bi se ljudima pokazali*, Besim Korkut, *Prijevod*, str. 44; Karićev prijevod glasi: *Ne upropaštavajte prigovaranjem milostinje vaše kao oni koji imetke svoje dijele da ih svijet vidi*, Enes Karić, *Prijevod*, str. 44; Durakovićev prijevod glasi: *Gundanjem i grdnjom milostinju svoju ne kvarite, baš kao onaj koji imovinu daje zato da ga ljudi vide*, Esad Duraković, *Kur'an s prijevodom*, 44; Karamanov prijevod glasi: *Nemojte kvariti svoje milodare isticanjem vlastitih zasluga i izaživanjem neprijatnosti, kao onaj ko troši svoj imetak da bi se pokazao pred ljudima*, Nurko Karaman, *Kur'an s prijevodom*, str. 43.

akuzativ unosi u kontekst ajeta. U nekoliko primjera prijevoda se primijeti blago odstupanje od te semantike što razumijevamo kao napor prevodioca da vlastitim stilom na svome jeziku prenese poruku ajeta u cijelosti. A prijevod je, uvijek, rezultat dijaloga prevodioca i originala, kako to objašnjava jedan od citiranih prevodilaca.³⁵

Zaključak

Akuzativi, s obzirom na njihovu brojnost i raznovrsnost u arapskoj sintaksi zauzimaju posebno mjesto. Mnoštvo akuzativa rezultira snažnim stilskim potencijalom koji je ponekad veoma izazovno prenijeti u drugi jezik jer i stil ima važan udio u semantici nekog konteksta. Kada je riječ o Kur'anu i stilu njegovog izraza valja kazati da se semantički potencijal koji u sebi nose različiti akuzativi najčešće samo opisno može prenijeti u bosanski jezik. Dvanaest različitih tipova akuzativa u arapskom jeziku (po nekima gramatičarima četrnaest) dovoljno govori o izazovu pred kojim se nađe prevodilac.

Akuzativ uzroka i svrhe *al-maf'ūl li 'ağlihī* jedan je od pet objekatskih akuzativa čije je pojavljivanje u kontekstu usko vezano za glagol kao dodatak njegovoj semantici u vidu odgovora na pitanje – zašto se realizira glagolska radnja.

Uvjeti pod kojima se ime razumijeva kao akuzativ uzroka i svrhe su njegova masdarska forma u padežu akuzativu čiji se sadržaj realizira istovremeno kada i sadržaj glagola regensa, a povezuje ih isti vršilac radnje. Jedino pod tim uvjetima ime masdarske forme razumijevamo u značenju uzroka.

Sa sintaksičko-semantičkog aspekta važno je naglasiti da se akuzativ uzroka može realizirati i u vidu prijedložne sintagme ako je: 1. u formi neodređenog masdara u akuzativu, 2. u formi masdara u akuzativu i određenog određenim članom, 3. u formi

35 U svom djelu *Kako tumačiti Kur'an* autor Enes Karić u kontekstu izazova sa kojima se susreće prevodilac Božije Riječi, kaže: *Naša savremenost i Kur'an vode zanimljive dijaloge*, Enes Karić, *Kako tumačiti Kur'an*, Izdavačka kuća Tugra, Sarajevo, 2005, str. 236.

masdara u akuzativu i u funkciji prvog člana genitivne veze. Za drugi tip važno je napomenuti da se, iako je jezički ispravan, rijetko upotrebljava pa se preporučuje prijedložna sintagma.

Ukoliko se ne ispoštuju uvjeti pod kojima se javlja ime u akuzativu u značenju uzroka potrebno je koristiti neke druge jezičke mehanizme za postizanje željenog značenja.

Komparacijom odabranih primjera iz Kur'ana i njihovih prijevoda možemo zaključiti da je akuzativ uzroka imao svoju refleksiju u prijevodima citiranih prevodilaca prepoznatu u različitim jezičkim modalitetima. Najčešće su prevodilačka rješenja eksplicitno prenosila semantički naboj koji u sebi nosi ovaj akuzativ. Neka rješenja su usljed prilagodbe strukturi bosanske rečenice i vlastitome stilu više opisna, ali su na tragu poruke koju konkretni ajet u sebi nosi.

Odabrani ajeti potvrđuju da akuzativ uzroka i svrhe snažno djeluje na semantiku konteksta, stilski doprinosi jezgrovitosti izraza i ljepoti njegovog doživljaja. A kada je riječ o stilu kur'an-skoga izraza treba istaći da on ima svoj poseban udio u razumijevanju poruke.

Literatura

- Duraković, Esad, *Kur'an s prijevodom na bosanski jezik*, Svjetlost, Sarajevo, 2004.
- Karaman, Nurko, *Kur'an s prijevodom Nurke Karamana*, Kupola d.o.o., Sarajevo, 2018.
- Karić, Enes, *Prijevod Kur'ana*, FF Bihać, Bihać, 2006.
- Korkut, Besim, *Kur'an s prijevodom*, Orijentalni institut, Sarajevo, 1977.
- 'Abbās, Ḥasan, *al-Naḥw al-wāfī*, III, Dār al-ma'ārif, Kairo, 1980.
- Ġalāyīnī, Muṣṭafā, *Ġāmi' al-durūs al-'arabiyya*, I-III, al-Maktaba al-'aṣriyya, Bejrut, 2005.
- Jahić, Dževad, Halilović, Senahid i Palić, Ismail, *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica, 2000.
- Jahić, Mustafa, *Arapska gramatika u djelu Al-Fawā'id al-'abdiyya Mustafa Ejubovića*, Gazi Husrev-begova biblioteka, Sarajevo, 2007.

- Karić, Enes, *Kako tumačiti Kur'an*, Izdavačka kuća Tugra, Sarajevo, 2005.
- Muftić, Teufik, *Arapsko-srpskohrvatski rječnik*, Udruženje Ilmije u SR BiH, Sarajevo, 1973.
- Muftić, Teufik, *Gramatika arapskoga jezika*, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Izdavačka kuća Ljiljan, Sarajevo, 1998.
- Muftić, Teufik, *Arapsko-srpskohrvatski rječnik*, II dio, Udruženje Ilmije u SR BiH – Sarajevo, Sarajevo, 1973.
- Al-Nādirī, Muḥammad 'As'ad, *Naḥw al-luġa al-'arabiyya*, al-Maktaba al-'ašriyya, treće izdanje, Bejrut, 1998.
- Sikirić, Šaćir, Pašić, Muhamed i Handžić, Mehmed (1981). *Gramatika arapskog jezika*, I dio, Starješinstvo islamske zajednice u SR BiH, SR Hrvatskoj i SR Sloveniji, Sarajevo, 1981.
- Tanasković, Darko i Mitrović, Anđelka, *Gramatika arapskog jezika*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2005.
- Ṭaṭṭāwī, Muḥammad Sayyid, *Mu'ğam i'rāb 'alfāz al-Qur'ān al-Karīm*, Maktaba Lubnān, Bejrut, 1998.
- Zamaḥšarī (al), Abū al-Qāsīm 'Umar, *al-Mufaššal fī 'ilm al-'arabiyya*, kritička obrada Faḥr Šāliḥ Qadāra, Dār 'imār li al-našr wa al-tawzī', Aman, Jordan, 2004.

